

BYLO NEBYLO â€“ 15

Stá™eda, 20. Ánor 2013

Švédký stá™l vybraných událostí, jak šly dá™jinami. Dnešní menu: vlajka otočená na ruby, s betonem k obraně vlasti pá™ipraven, mrtvý Indián – dobrý Indián, mimozemská invaze na horské chatě, vesmírná revoluce poprvé, jepiá™í Á™ivot planety, ná™ecký Mistr Jan, elektá™ina z baterie brní ale nezabije, mateá™ská deprivace, vesmírná revoluce po druhé, profesionální reformátor, smrtící léčebné paprsky, detektivové dá™diá™nosti. 17.2. 1863 – založil Jean Henri Dunant a Á™yá™i další Švýcaá™i mezinárodní humanitární organizaci Á€ervený ká™í. Na tuto myšlenku pá™ivedl Jeana Dunanta zá™itek z roku 1859, kdy v obchodní cestě do leá™ení císaá™e císaá™e Napoleona III. a bylo mu projeti kolem bitevního pole u Solferina, kde leá™ely Á™i umíra desetitisíce vojáká™. „Byla bitva, byla, tam u Solferina, teklo tam krve moc, krve po kolena...“ Do Napoleonova leá™ení uá™ nedojel, zá™ stal na místě, ošetá™ovat raněné, pochovávat mrtvé a vá™bec likvidovat váleá™á™kody. O svých zá™itcích sepsal knihu, kterou na své náklady vydal, zakládal polní lazarety a cestoval po Evropě s osvátou.

Svátoznámý symbol Á€erveného ká™í vznikl barevným pá™evrácením švýcarské vlajky, synonyma neutrality. 17.2.1877 – narodil se André Maginot, francouzský politik, který prosadil vybudování soustavy pevností na hranicích s Ná™eckem. Po jeho vzoru se začala v roce 1935 opevňovat i ná™e severní hranice. Začalo se u Ostravska, však Moravská brána byla od nepaměti významnou komunikační spojnici a obchodní stezkou. Ná™on; vodácko-turistický oddíl, dávno tomu ještá™ pod hlavičkou matky Svazarmu, má v pronájmu jeden ze srubá™ typu Á™iman poblíá™ Rokytnice v Orlických horách. Parta nadšencá™, z nichá™ vátšina má la modrou kuličku která zasvátila svá™ Á™ivot uvádějí srubu do pá™vodního stavu, ho bá™hem ná™kolika málo let skutečnā zvelebila. Napá™i opravili a zprovoznili pá™vodní vzduchotechniku, Á™imá™ se bunkr stal velmi obyvatelným i za nepá™íznivého počasí. Tak tam strávili výletování mnohé podzimní, zimní a jarní prázdniny. Ó, Zemská brána, jaký jsi krásný a liduprostý kraj, alespoň tenkrát pá™ed Á™tvrt stoletím. 17.2.1909 – zemá™el v rezervaci u Fort Sillu v Oklahomě Geronimo, indián jménem Goyathlay – „Ten, který zívá“, nesmiá™itelný náčelník Apaá™. Apaá™ové pá™išli do Arizony a Nového Mexika aá™ z dalekého severu, od Hudsonova zálivu. Jméno Apaá™ znamená v jazyce mírumilovnáších Indiáná™, které pá™istá™hovalci v nové domovině tak trochu uzurpovali, „nepá™itel.“ Pojmenování pak pá™ejali Španá™lé, sami Apaá™ové se nazývají Diné – lidé. Léta putování nasmá™ovala zpá™ sob jejich Á™ivota. Á™ivili se lovem, sbá™rem divoce rostoucích plodin a tím, co uloupili Á™i vymá™nili u sousedních usedlých hospodaá™ících Indiáná™. Byli velkými znalci pá™írody a krajiny a umá™li se v ní výborně pohybovat. A tak se z pá™ivandrova pány Arizony, Nového Mexika, velké Á™ásti Texasu a severního Mexika, území velkého jako tá™etina Evropy. Pak pá™išel bílý muá™ a kupodivu nepá™evzal kulturu a zvyky místních obyvatel, jak tak Á™asto rádi skloá™ujeme ve spojení s ná™imi novodobými pá™istá™hovalci. Ná™kde uspá™ obchodem, ná™kde lstí, ná™kde silou a ná™kde ohnivou vodou. Apá™ tedy ná™které z jejich kmená™, byli s bá™lochy na válečné stezce více jak 200 let. Poslední bojá™vky probíhaly ještá™ ve 30. letech 20. století :-). Geronimova nesmiá™itelnost vypukla ve chvíli, kdy se vrátil s ostatními muá™i z trhu v Chihuahu. ná™i v táboá™e zkázu a zmar. Nad tá™em své mrtvé Á™eny a syná™ pá™ísal, Á™e se bude bá™lochá™m aá™ do své mstit. A co slíbil, to splnil...

Na válečné stezce spolu s nepoá™etnou druá™inou „Nesmiá™itelných“ vytrval i tehdy, kdyá™ ostatní apaá™ náčelníci svá válečná taá™ení zastavili, i tehdy, kdyá™ se ostatní apaá™ské skupiny usadily a začaly obdávávat pá™du. Fíhonily tisíce vojáká™ hrstku apaá™ských bojovníká™, jejichá™ ztráty se počítaly v jednotkách, zatímco ty bá™lošské ve stovkách. Nekonečná honička ale nakonec unavila i Geronima a jeho druá™inu a Indiáni se vzdali. 28 let je pak drá™el jako zajatce nejprve na Floridě, pak v pevnosti Fort Sill v Oklahomě, neá™ je znovu propustili na svobodu. Náčelník Geronimo se toho uá™ nedoá™il, zemá™el ve věku 91 let. 17.2.1991 – zemá™el Miroslav Machá™ek, Á™eský herec. Pamatujete na Vlá™i budou? Horory obecně nesnáším, sci-fi jak který, ale tenhle film se mi líbil. Science fiction má oslovuje tak Á™ástečnā: miluju Den tridá™, Nadaci, Clarkovy povídky (zvláštá™ pak povídku Hvá™zda), Merleho a nemusím pá™ibá™hy typu Avatar. A taky jsem nepá™išla na chuá™ fantasy, pokud teda nepoá™ítám Hobita a Pána prstenu, v tomto poá™adí :-). 17.2.1960 – zemá™el Giordano Bruno, italský dominikán, filozof, spisovatel, básník a astronom. Koperníkovu heliocentrickou teorii posunul smá™rem k nekonečnu: „Nejen Země, ale ani Slunce není stá™edem vesmíru. Slunce je jen jednou z hvá™zd, kterých je v nekonečném vesmíru nekonečnā mnoho.“

Patnáct let prchal pá™ed inkvizicí napá™í Evropou, ná™jaký Á™as strávil téá™ na dvoá™e císaá™e Rudolfa II. Nakonec Giovanni Mocenigo pá™imá™l k návratu do Itálie, do Benátek, a vzápětí ho udal inkvizici. Soudili ho, nepochybně i muá™ili, pá™esto neodvolal. A tak ho na Námá™stí kvá™tin v Á™íme upálili. 18.2.1930 – byla objevena devátá planeta Sluneční soustavy Pluto. Dlouho jí to nevydržá™elo, v zá™tí 2006 ji zase vyšrtli :-). 18.2. 1546 – zemá™el ná™ecký J Martin Luther, teolog, kazatel a reformátor. Narodil od Husa neskončil na hranici, neb jednak se doba posunula a druhak ho vzala v ochranu ná™ecká kníá™ata. 18.2.1745 – narodil se Alessandro Guisepe Antonio Anastasio Volta, italský fyzik. Do sedmi let nemluvil, pravděpodobně nebyl dá™vod k Á™ádným stíá™nostem :-). Objevil souvislost elektá™inou a magnetismem, dále Á™e se vzduch skládá ze dvou plyná™ a aby vyvrátil Galvaniho teorii o Á™ivoá™išné elektá™ině založená na pokusu s Á™abíma noá™kama, sestavil první baterku. Vytvoá™il š zinkových plátek proloá™ených ká™í namoá™enou v kyselině a vysloužil si tak záznam na tabuli cti zvané Soustava

Sl. 18.2.1279 – uvá>znil správce ĀEeského království markrabě> Ota Braniborský vdovu po PĀ™emyslu Otakar II. královnu Kunhutu a jejího sedmiletého synka Václava na hradě> Bezdě>zi. KdyĀ¼ padl PĀ™emysl Otakar II. na Moravském poli, Āeští pání si zamnuli ruĀ•ky, neboĀ¼ nejen, Ā¼e nemĀ>li silného krále, nemĀ>li Ā¼ádného krále. KdyĀ¼ kocc doma, myši mají prě. Ovšem Āeské myši mĀ>ly takové prě, aĀ¼ z toho vypuklo plundrování a krveprolévání. Vítkovci vypálili Zlatou korunu, oblehli ĀEeské Budě>jovice, Švamberkové vyrabovali Tachov. Královna vdova si zoufá, a proto poĀ¼ádá synovce svého mrtvého manĀ¼ela, Otu Braniborského o pomoc. Ten neváhá a urychleně> s druĀ¼inou na tu pomoc pĀ™ichvátá. PĀ™edstavuje si ji ovšem ponĀ>kud svéráznĀ>. Pod braniborskou taktovkou se plundrování zdvojnásobilo a získalo organizovanou podobu. A tak královna Kunhuta volá o pomoc znovu, tentokrát Rudolfa Habsburského, muĀ¼e, co jí na tom Moravském poli zabil manĀ¼ela. Rudolf to v ĀEechách tak trochu porovná, královnu uklidí i se synkem Václavem na Hradec u Opavy a oĀ¼ení ho se svou dcerou Gutou. PĀ™emysl Otakar se musí v hrobě> obracet :-> A závĀ>rem Rudolf jmenuje Otu Braniborského Václavovým poruĀ•níkem, páĀ• budoucímu králi je teprvá sedm... A Ota Braniborský, asi aby se mu mladý král nikde se netoulal a mezi lidmi nezkalil, nechal ho i s maminkou internovat v uprostĀ™ed severoĀeských vlhkých lesĀ™ na hradě> Bezdě>zi. Maminka to tam dlou nevydrĀ¼ela, nechala malého VáclaviĀ•ka napospas osudu a zdrhla. Václava pak pĀ™evezli do Branibor, lepši péĀ•e se mu tam nicménĀ> nedostalo. PĀ>t let „vlády“ BraniborĀ™ v ĀEechách skonĀ•ilo hladomorem. Situace byla natolik zoufalá, Ā¼e Āeští pání na chvíli zapomnĀ>li na vzájemné rozmišky a plundrování a shodli se na tom, Ā¼e mít nĀ>jakého krále by nebylo od vĀ>ci. A tak Václava z Branibor vyplatili za 35 000 hĀ™iven stĀ™íbra. Václav by tatínkovi ctiĀ¼ádostivý, ale místo meĀ•em, rovnal si cestu pĀ™ed sebou diplomacií a stĀ™íbrem. Zavedl praĀ¼ské groš nejslavnĀ>jši stĀ™ímedevropské mince, pĀ™ivedl zemi k prosperitĀ>, stal se králem polským a drĀ¼el šlechtu na uzdĀ>. A to všechno za krátkých 15 let své vlády. Trudné dĀ>tství se na nĀ>m podepsalo, byl tak trochu psychopat, bál se koĀ•iĀ•ího mĀ™oukání a bouĀ™ek a umĀ™el na tuberkulózu ve vĀ>ku 35 let. 19.2.1473 – narodil se Mikuláš Koperník, polský astronom, matematik, právník, lékařĀ™, Ā™ímskokatolický duchovní a tvĀ™ce heliocentrické teorie. UĀ¼ jsme mĀ>li Galileia, Keplera, Newtona, Bruna a nyní pĀ™ichází na Ā™adu ten, který to všechno vlastnĀ> odstartoval. Astronom který po léta pozoroval oblohu, dospĀ>l k závĀ>ru, Ā¼e nikoli Slunce kolem ZemĀ>, ale ve skuteĀ•nosti ZemĀ> s ostatními planetami obíhají kolem Slunce po kruĀ¼nicích a navíc ještĀ> se otĀ•í kolem své osy. Svou heliocentrickou soustavu popsal v díle „O obĀ>zích sfér nebeských – 6 knih“, které fikanĀ> vydal tĀ>snĀ> pĀ™ed smrtí, ĀimĀ¼ se v vysvĀ>tlování, soudĀ™, klatbĀ>, vĀ>zení, odvolávání, hranici a podobným oblíbeným kratochvílím. 20.2.1790 – zemĀ™ Josef II., císaĀ™ Svaté Ā™íše Ā™ímské, král uherský, (nekorunovaný) král Āeský a arcivévoda rakouský. „ bych nemĀ>la Josefa ráda, kdyĀ¼ ho kaĀ¼dý Ā•lovĀ>k pro jeho dobrotu a hodnost chválí. Však se za nĀ>j také kaĀ¼dý modlíme, aby mu dal pĀ>h dlouhé panování…“ Ā™íkala babiĀ•ka BoĀ¼eny NĀ™cové. Osvícený absolutní monarcha povolil svobodu vyznání, zrušil nevolnictví, sepsal veškerou pĀ™du a zdanil ji pánu jako kmánu, zrušil kláštery, které se nevĀ>novaly obecnĀ> prospĀ>šným Āinnostem jako je výuka nebo léĀ•ení a chtĀ>l prosadit ve své Ā™íši jednotný jazyk (nĀ>mĀ•inu samozĀ™ejmĀ>), ĀimĀ¼ nechtĀ>nĀ> odstartoval nář (nejen u nás). Tak to mu taky mĀ™Ā¼eme pĀ™ipsat k dobru :-> 20.2. 1869 – narodil se Rudolf JedliĀ•ka, Āeský lékař mecenáš, zakladatel Āeské rentgenologie a radiologie a léĀ•ebné rehabilitace. Roentgenovými paprsky léĀ•il nádory a také ho napadlo pacienta zrentgenovat pĀ™ed tím, nežĀ¼ do nĀ>j Ā™ízne skalpelem. V roce 1913 zaloĀ¼il v Praze pro tĀ>lesnĀ> postiĀ¼ené dĀ>ti. ZemĀ™el na následky rentgenového záĀ™ení. 21.2.1953 – byla objevena struktura molekuly DNA, nositelky dĀ>diĀ•ných vlastností všech Ā¼ivých organismĀ™. Deoxyribonukleová kyselina byla popsána jiĀ¼ roku 1869, kdy švýcarský lékařĀ™ Friedrich Miescher zkoumal sloĀ¼ení hnisu z nemocniĀ•ních obvazĀ™. Na poĀ•á století pak Phoebus Levene rozpoznal, Ā¼e se DNA skládá z cukrĀ™, fosfátĀ™ a bází. NicménĀ> o její funkci toho dlouho nebylo moc známo. První dĀ™kaz o roli DNA v pĀ™enosu genetické informace pĀ™inesl v roce 1943 experiment, který provedl Oswald Avery společnĀ> s Colinem MacLeodem a Maclynem McCartym, kdy míchali Ā¼ivé nevirulentní a mrtvé virulentní pneumokoky, pĀ™iĀ•emĀ¼ stvoĀ™ili Ā¼ivé virulentní pneumokoky. NejslavnĀ>jším milníkem ve výzkumu DNA bylo odhalení její trojrozmĀ>rné struktury. Správný dvoušroubovicový model poprvé pĀ™edstavili v roce 1953 v Ā•asopise Nature James D. Watson a Francis Crick, pozdĀ>jši laureáti Nobelovy ceny. Vlastní model DNA stavĀ>li z papíru. Oba pánové byli geniální detektivové. Posbírali veškeré doposud zveĀ™ejnĀ>né poznatky (a nĀ> které tak trochu ukradené) mnoha dalších vĀ>dcĀ™ a poskládali je jako puzzle, ĀimĀ¼ uĀ•inili jeden z nejvĀ>tších objevĀ™ biolog aniĀ¼ by sami udĀ>lali jediný experiment. MĀ™ra Kosmasová-Komenská